

har været anvendt ved udarbejdelsen, er den behageligt fri for politisk slagside.

*Erling Jørgensen**

* Lektor ved Københavns Universitet, cand. polit.

Stanislaw Wellisz: The Economies of the Soviet Bloc. A Study of Decision Making and Resource Allocation. McGraw-Hill; New York, San Francisco, Toronto, London 1964, 245 sider, 54 sh.

Den polskfødte amerikanske økonom har i denne bog foretaget en principiel analyse af planøkonomien i Sovjetrusland og dette lands europæiske allierede. Man får en diskussion af målsætningen, d.v.s. hvad det kommunistiske parti fastlægger som værende i den sociale interesse. Det vises, hvorledes det centralt fastsatte løn- og pris-system giver arbejdere og konsumenter valgmuligheder, som ingen forbindelse har med produktionens udvikling. Der gives en redegørelse for opbygningen af såvel langtidsplanlægning som planlægningen inden for det enkelte år. Her forklares, hvordan det kommunistiske partis suveræne målsætning i hvert tilfælde foreløbig har bevirket, at det er voluntaristerne inden for Sovjetøkonomerne, der har sejret over deterministerne. Det betyder bl.a., bliver der mere indgående forklaret, at Lange, Kalecki og Leontief ikke har kunnet yde bidrag til den praktiske gennemførelse af planøkonomien. I de sidste afsnit af bogen diskuteres de direktiver og incitamenter, der er nødvendige for at få planen til at virke, og spørgsmålet om den effektivitet og det spild, der er knyttet til Sovjetblokkens planøkonomi.

Denne analyse er gennemført på en klar og frisk måde. Kun hvor diskussionen nødvendiggør det, anvendes beskrivelser af administrationen og statistiske eksempler. Eksemplerne er fra Sovjetrusland og Polen med overvægt af de polske eksempler. I diskussionen indgår der en række paralleller til de vestlige lande. En hovedindvending

mod denne oplægning er, at ikke blot er den levende Sovjetblokmodel uklar på grund af de store forskelle mellem Polen og Sovjetrusland, men det gælder i endnu højere grad de vestlige landes billede. Disse lande er kun afgrænset på den måde, at det indirekte fremgår, at de socialistiske lande Norge og Sverige ikke er medregnet. Det betyder, at man i mange tilfælde står usikker overfor de konklusioner, der drages af parallellerne. Den klare oplægning af de centrale problemer, der er knyttet til planøkonomien, som den faktisk praktiseres i Sovjetblokken, gør dog bogen til meget nyttig læsning.

*Niels Banke**

* Direktør for Monopoltilsynet, cand. polit.

J. C. R. Dow: The Management of the British Economy 1945-60. Cambridge University Press, London 1964, XIX+443 sider, § 11,50.

Med rette er denne bog allerede blevet stærkt berømmet. Her gives på overkommelig plads en virkelig dybtgående fremstilling og analyse af 15 betydningsfulde år i Englands nyere økonomiske historie. Forfatteren behandler alene de sider af økonomien, der plejer at blive behandlet af de økonomer, der interesserer sig for det konjunkturelle. Alt mere strukturelt er lagt til side, f.eks. landbrugssubsidier, uddannelsespolitikken, toldpolitikken etc. Afgrænsninger må jo foretages; kun hvor forfatteren kommer ind på vækstproblemer, synes denne afgrænsning at give hans fremstilling en uheldig hældning. Vækst hænger fuldt så meget sammen med noget strukturelt som med noget konjunkturelt.

At forfatteren alene behandler de emner, der traditionelt behandles af konjunkturpolitikkerne, betyder imidlertid ikke, at vi står over for endnu en business-cycle bog. Den handler netop om en periode, hvori konjunkturer i traditionel forstand er ophørt. Den handler om en *managed economy*, altså om en periode, hvor man ved en række indgreb ikke længere dæmpede en

har været anvendt ved udarbejdelsen, er den behageligt fri for politisk slagside.

*Erling Jørgensen**

* Lektor ved Københavns Universitet, cand. polit.

Stanislaw Wellisz: The Economies of the Soviet Bloc. A Study of Decision Making and Resource Allocation. McGraw-Hill; New York, San Francisco, Toronto, London 1964, 245 sider, 54 sh.

Den polskfødte amerikanske økonom har i denne bog foretaget en principiel analyse af planøkonomien i Sovjetrusland og dette lands europæiske allierede. Man får en diskussion af målsætningen, d.v.s. hvad det kommunistiske parti fastlægger som værende i den sociale interesse. Det vises, hvorledes det centralt fastsatte løn- og pris-system giver arbejdere og konsumenter valgmuligheder, som ingen forbindelse har med produktionens udvikling. Der gives en redegørelse for opbygningen af såvel langtidsplanlægning som planlægningen inden for det enkelte år. Her forklares, hvordan det kommunistiske partis suveræne målsætning i hvert tilfælde foreløbig har bevirket, at det er voluntaristerne inden for Sovjetøkonomerne, der har sejret over deterministerne. Det betyder bl.a., bliver der mere indgående forklaret, at Lange, Kalecki og Leontief ikke har kunnet yde bidrag til den praktiske gennemførelse af planøkonomien. I de sidste afsnit af bogen diskuteres de direktiver og incitamenter, der er nødvendige for at få planen til at virke, og spørgsmålet om den effektivitet og det spild, der er knyttet til Sovjetblokkens planøkonomi.

Denne analyse er gennemført på en klar og frisk måde. Kun hvor diskussionen nødvendiggør det, anvendes beskrivelser af administrationen og statistiske eksempler. Eksemplerne er fra Sovjetrusland og Polen med overvægt af de polske eksempler. I diskussionen indgår der en række paralleller til de vestlige lande. En hovedindvending

mod denne oplægning er, at ikke blot er den levende Sovjetblokmodel uklar på grund af de store forskelle mellem Polen og Sovjetrusland, men det gælder i endnu højere grad de vestlige landes billede. Disse lande er kun afgrænset på den måde, at det indirekte fremgår, at de socialistiske lande Norge og Sverige ikke er medregnet. Det betyder, at man i mange tilfælde står usikker overfor de konklusioner, der drages af parallellerne. Den klare oplægning af de centrale problemer, der er knyttet til planøkonomien, som den faktisk praktiseres i Sovjetblokken, gør dog bogen til meget nyttig læsning.

*Niels Banke**

* Direktør for Monopoltilsynet, cand. polit.

J. C. R. Dow: The Management of the British Economy 1945-60. Cambridge University Press, London 1964, XIX+443 sider, § 11,50.

Med rette er denne bog allerede blevet stærkt berømmet. Her gives på overkommelig plads en virkelig dybtgående fremstilling og analyse af 15 betydningsfulde år i Englands nyere økonomiske historie. Forfatteren behandler alene de sider af økonomien, der plejer at blive behandlet af de økonomer, der interesserer sig for det konjunkturelle. Alt mere strukturelt er lagt til side, f.eks. landbrugssubsidier, uddannelsespolitikken, toldpolitikken etc. Afgrænsninger må jo foretages; kun hvor forfatteren kommer ind på vækstproblemer, synes denne afgrænsning at give hans fremstilling en uheldig hældning. Vækst hænger fuldt så meget sammen med noget strukturelt som med noget konjunkturelt.

At forfatteren alene behandler de emner, der traditionelt behandles af konjunkturpolitikkerne, betyder imidlertid ikke, at vi står over for endnu en business-cycle bog. Den handler netop om en periode, hvori konjunkturer i traditionel forstand er ophørt. Den handler om en *managed economy*, altså om en periode, hvor man ved en række indgreb ikke længere dæmpede en

konjunkturykel, men ændrede det økonomiske forløb, så konjunkturbølgerne forsvandt, og vi i stedet fik en række »tilfældige« fravigelser fra en trend, hvilke fravigelser selv delvis var politisk betingede, og selv gav stødet til nye indgreb. Konjunkturpolitikken er jo i Europa kommet så vidt, at den har ophævet konjunkturerne og dermed behovet for en traditionel konjunkturpolitik. I stedet får man da en stadig politisk tilpasning, så konjunkturerne undgås.

Bogen er delt i fire dele.

Første del giver en historisk oversigt over, hvad der er passeret i de behandlede 15 år. På sine godt 100 sider giver den et fortrinligt stykke økonomisk historie. Disse sider kan særdeles vel læses alene. Forfatteren anvender her en inddeling, hvorved han lægger de forskellige finansministres regeringstid til grund på samme måde, som man i ældre historie inddeler efter kongerækken. Metoden forekommer mig lidt sær; forholdet er jo det, at det mere er begivenhederne end ministrene, der bestemmer den politik, der føres.

Anden del behandler det samme stof, men nu betragtet ud fra de forskellige former for politiske indgreb, fiscal policy, offentlige arbejder, pengepolitik o.s.v. Det kan ikke undgås, at der her er en del repetition fra 1. del.

Tredje del kaldes *The General Behaviour of the Economy* og indeholder en kritisk gennemgang af den traditionelle teori. På en måde føles denne del som værende ret uafhængig af de foregående to afsnit. Den rummer imidlertid de teoretiske konklusioner, forfatteren er kommet til, efter at have studeret det konkrete stof.

Fjerde del kaldes *Conclusion*, men indeholder derudover nogle interessante blik ind i fremtiden og om mulighederne for at føre en vækstpolitik.

Fremstillingen centrerer først og fremmest omkring finanspolitikken og pengepolitikken, hvoraf forfatteren utvivlsomt anser finanspolitikken for langt den vigtigste. Forfatteren har en tydelig sans for, hvordan rent praktiske forhold, budgettets til-

blivelse, årsrytmen etc. har sin store betydning for, hvilke foranstaltninger, der træffes. Med rette gør han opmærksom på, hvordan U.K. er blevet landet, hvor man mere end noget andet sted har anvendt fiscal policy.

Hans analyse af pengepolitikken forekommer mig mindre klar end af finanspolitikken. Måske hænger det sammen med, at det vel er så yderst tvivlsomt, hvilke virkninger pengepolitikken har. Vi får alt det traditionelle om renteændringer, psykologiske virkninger etc., men bliver siddende tilbage med en underlig spørgetrang, om det da virkelig er ret tilfældigt, om man havner på det ene eller det andet renteniveau.

Mærkeligt for danske er det at bemærke, hvor mange lighedspunkter, der er mellem engelsk og dansk problemstilling. Er det de ensartede valutaproblemer, at begge landes traditionelle eksportvarer er »nødlidende«, den ensartede arbejdsmarkedsstruktur, der gør det? Om det så er valgårenes indflydelse på den økonomiske politik, genkendes den. Også de har haft deres med, at man i visse år har sat »for meget« byggeri i gang og har måttet lave igangsætningsstop etc. Om det så er regulering via ændringer i reglerne for afbetalingshandelens vilkår, har det været anvendt; efter, hvad man forstår, med større succes dér end her i landet.

Forfatteren slutter med betragtninger om man ved de midler, man har, kan nå målene. Han nærmer sig dermed indkomspolitikken. Mærkeligt nok behandler han næsten ikke i de historiske dele overenskomspolitikken, lønudviklingen etc.

Denne bog er en lærd bog. Der ligger tydeligvis et enormt arbejde bag den. Der er læst utallige dokumenter og sikkert ført utallige samtaler. Den er fyldt med fodnoter på en måde, der må få en tysk professor til at føle sig hjemmevant. Den er præget af en grundighed, der går ud over den sædvanlige og af en indsigt i meget udover det rent økonomiske; og dog mærker man, at forfatteren ikke har været med, hvor beslutningerne blev taget.

Bogen er britisk, skrevet af en englænder og om England. Den er så britisk, at den ligesom ikke får engelsk politik sat i sammenhæng med andre landes. Hvorfor har England så ringe en økonomisk vækst, hvorfor ramler de hele tiden ind i valutारiske vanskeligheder. Skulle forfatteren have besvaret disse spørgsmål, kunne han ikke have undgået strukturproblemerne og ville være kommet ind på indkomspolitikken. Det må i det hele taget siges at være et minus ved bogen, at forfatteren i den grad har holdt sig til de traditionelle midler. Problemstillingen: hvordan når vi den stadige, jævne vækst, tvinger os bl.a. ind på indkomspolitikken.

Vi har alle brug for at lære af det, der er sket. Denne bog giver en fortrinlig analyse af nogle meget begivenhedsrige år. Den er nyttig, ikke blot for englændere, men også for os.

Kjeld Philip

Angus Maddison: Economic Growth in the West, George Allen and Unwin Ltd, London 1964, 246 sider, 30 sh.

Denne bog er skrevet af en økonom, ansat i OECD og handler om en del af den kreds af lande, der er samlet her. Det er de rige landes vækst, der her studeres. Man kan også sige, at det er de lande, hvis statistik er god, der her er genstand for et studium.

Forfatteren begynder da også med at endevende nationalindkomststatistikken på mangfoldige letsindige måder. Selv om han tildels går næsten hundrede år tilbage, er det så givet efterkrigsårene, der står i centrum for hans interessesfære. Han forsøger at drage alverdens forhold, der kan tjene til forklaring af den forskellige vækstrate i de forskellige lande frem, navnlig er der jo en påfaldende forskel mellem det relativt stagnerende og endnu af den traditionelle konjunkturykle plagede USA og det langt mere vækstbetonede Europa, hvor dog UK også i denne henseende indtager en mellemstilling mellem USA og Konti-

ental-Europa. Forfatteren hører tydeligvis til de økonomer, der ikke interesserer sig synderligt for monetære spørgsmål. Det er dog et spørgsmål, om man kan komme uden om, at man i den, som det senere viste sig, vel store devaluering i 1949 ikke har en vigtig årsag til den forskellige vækst. Forfatteren har det i det hele taget med ikke rigtigt at ville diskutere valutaproblemer.

Bogens hovedkapitel handler om *The Role of Government in Promoting Growth*. Det handler delvist om de samme emner, som Dows ovenfor anmeldte bog. Den giver værdifulde oplysninger om, hvad der er sket, hvilke midler, der har fundet anvendelse o.s.v. Den forsøger at forklare, hvorfor væksten i nogle lande har været stærkere end i andre. Forfatteren må selvsagt herved komme stærkt ind på de strukturelle problemer. Bogen slutter med et kapitel om de internationale forhold.

Det følger af sagens natur, at bogen ikke kan gå tilnærmelsesvis så meget i dybden, som Dows bog gør det. Men den supplerer på sin egen måde, sætter den engelske politik i sammenligning med de andre landes, får vækstmomenter sat ind i sammenhængen og får henledt opmærksomheden på strukturtilpasningen som afgørende faktor for den økonomiske politik.

Blandt de lande, forfatteren interesserer sig for, er også Danmark. Vår politik indtil 1957 ser ikke alt for god ud i sammenligning med de andre landes.

Forfatteren til denne bog ser på verden med skyklapper på. Han skærer dele af de økonomiske fænomener bort som værende ret interesseløse, de monetære og de valutारiske, og han kritiserer udviklingen ganske uden at kere sig om, at der i denne verden er andre forhold, der er afgørende for de politiske beslutninger end de rent økonomiske. Da han så ydermere ikke lægger skjul på, hvad han mener har været rigtigt og hvad forkert politik, havner han i domme, der er meget friske, man kan også kalde dem ensidige. For forståelse af engelsk politik nytter det jo ikke at bagatellisere valutaspørgsmålet.